

Farma Actueel

Ziekenhuis

Tijdschrift voor ziekenhuis- en poliklinische apothekers

Jaargang 7, Nummer 1, Februari 2023

28TH EAHP CONGRESS

20-21-22 MARCH
2024

Bordeaux

Sustainable healthcare - Opportunities & strategies

 #EAHP2024

EAHP thanks the continued support of
Corporate Partner Omnicell

The European Association of Hospital Pharmacists represents more than 25.000 hospital pharmacists in 35 European countries and is the only association of national organisations representing hospital pharmacists at European and international levels.

The European Association of Hospital Pharmacists (EAHP) is accredited by the Accreditation Council for Pharmacy Education as a provider of continuing pharmacy education.

INHOUDSOPGAVE

Februari 2024

Esther Sportel (MST) Holistisch opleiden 4

Francine de Stoppelaar (London) Een NL ziekenhuisapotheker in London 6

Hans-Peter Bootsma (Gelderse Vallei) Altijd morgen vrij! 10

Carine Schuurmans (Vlietland) Duurzame ziekenhuisfarmacie 12

Lieke Mitrov-Winkelmolen (Maasstad) Ziekenhuisapotheker-Columnist 14

Beste collega's

2024 Betekent alweer de 7^e jaargang van FarmaActueel, het tijdschrift voor de ziekenhuis- en poliklinische apothekers. Gratis verspreid, ook nu weer met vele interviews met collega's.

Heeft u wel eens gehoord over Holistisch Opleiden? Opleider Esther Sportel benadert de opleiding tot ziekenhuisapotheker heel anders, vernieuwend. Hoe verhoudt zich de Nederlandse ziekenhuisapotheker tot de ziekenhuisfarmacie in het Verenigd Koninkrijk? Francine de Stoppelaar vertelt over haar lange ervaring in London. Hans-Peter (HP) Bootsma is altijd morgen vrij! Hoe dat zit vertelt hij u, met nog veel meer andere wijsheden. Carine Schuurmans is de trekker in Nederland van duurzame ziekenhuisfarmacie. Enthousiast vertelt zij over dit onderwerp. Tenslotte draagt Lieke Mitrov-Winkelmolen de ziekenhuisfarmacie uit via haar column. Hoe doet ze dat en waarom?

Op 18 mei 2024 organiseren wij een KiKa-benefiet in Utrecht. Lees er alles over en maak er een gezellige en voor KiKa nuttige avond van!

Heeft u ook een leuk onderwerp, of wilt u iemand in het zonnetje zetten? Meld het bij info@farmaactueel.nl. Meldt ook uw vacature bij FarmaActueel tegen geringe kosten (€ 100,- ex BTW).

Ik zie u graag weer April 2024 met de Proceedings van het EAHP-congres in Bordeaux. En neem uw hardloopkleding mee naar Bordeaux.

Dr. Berry van Schaik MBA
Vm. Ziekenhuisapotheker

Colofon

FarmaActueel Ziekenhuis is bedoeld voor BIG-geregistreerde ziekenhuis- en poliklinische apothekers. De redactieraad is nog in oprichting. Alle informatie en adreswijzigingen bij info@farmaactueel.nl.

Disclaimer

Alle auteursrechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave van FarmaActueel Ziekenhuis mag worden overgenomen, in welke vorm dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van FarmaActueel. Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. FarmaActueel kan niet aansprakelijk worden gesteld voor fouten en onjuistheden, en de gevolgen hiervan.

Oplage en verspreiding

FarmaActueel Ziekenhuis verschijnt 6x per jaar en wordt gratis verspreid aan ruim 700 BIG-geregistreerde apothekers, werkzaam in ziekenhuizen.

Esther Sportel (MST): Opleiden vanuit een holistisch perspectief

De weg van Enschede naar Utrecht blijkt wel weer korter dan van Utrecht naar Enschede. Een gepland bezoek aan het Medisch Spectrum Twente werd een gezellige cappuccino in het café Het Gegeven Paard in Tivoli Utrecht. Mijn aandacht werd getrokken door de term “Holistisch opleiden”. Dit gesprek van een uur met Esther bevatte wel de meeste woorden uit de historie van dit tijdschrift. Wat een energie!

De eerste jaren

Esther is geboren in een klein dorp in Groningen. Ze wist lang niet wat ze in de toekomst wilde zijn. Ze hield van films, dus trok ze naar de Film Academie in Amsterdam. Gaandeweg kwam ze er achter dat film wel een leuke hobby was, maar niet haar professionele toekomst. Maar wat dan wel? Ze is ook wel β georiënteerd. Een vriendin suggereerde farmacie, waarop Esther de decaan belde voor informatie. Een schot in de roos, want de eerste jaren waren erg leuk. Voor haar onderzoek wilde ze graag naar het buitenland. Het werd uiteindelijk AstraZeneca in Zweden, een onderzoek naar depositie van deeltjes in de longen. Ze mocht zelfs na het on-

derzoek bij AstraZeneca blijven. Maar dit was niet wat ze wilde. Pas na haar stage in het UMCG wist ze het zeker: “Ik wil ziekenhuisapotheker worden.”

Meteten door!

Meteten na haar afstuderen werd Esther aangenomen als Apotheker Klinisch Geneesmiddelenonderzoek. Tot haar verbazing mocht ze zelfs vrijwel meteen al beginnen met haar opleiding tot ziekenhuisapotheker. Het paste Esther als gegoten. Na die 4-jarige opleiding wilde ze graag naar een groot perifeer ziekenhuis, en liefst in de regio Oost-Nederland. Dan kom je al gauw uit in het Medisch Spectrum Twente (MST). Er was weliswaar geen vacature, maar dat hield Esther niet tegen. Ze belde gewoon op, ging op gesprek en kon al snel beginnen!

Job rotation

11 Jaar MST

Nu zijn we 11 jaar later. Ze voelt zich als een vis in het water. De specialisten kent ze inmiddels goed, na 10 jaar farmaceutische patiëntenzorg! “Je weet wat je aan elkaar hebt”, verklaart Esther. Al in haar periode van AstraZeneca leerde ze dat je jezelf fris en nieuwsgierig houdt door ook eens van rol te wisselen. “Je aanvankelijke enthousiasme kan natuurlijk wat afvlakken in de tijd en er ontstaan blinde vlekken, daarom is het goed om een nieuwe uitdaging aan te gaan.” Zo is Esther nu 1,5 jaar geleden verantwoordelijk geworden voor het laboratorium, en tevens enkele jaren geleden opleider geworden.

Holistisch perspectief

“Opleiden van jonge collega’s is niet simpelweg kennis overdragen”, zo begint Esther enthousiast, “Kennis kunnen ze zelf goed vergaren samen met de rest van het opleidingsteam, maar ik wil hen vooral ook verbreding aanbieden.” Een apotheker is namelijk volgens Esther méér dan alleen een apotheker. “Je bent ook een familielid, een vriend, een buddy, schrijver, een denker, een hobbyist, kortom; een

mens!” Je neemt een geschiedenis mee, je wordt gevormd door de maatschappij en de veranderende wereld om je heen. Alles van dat maakt wie je bent. Leer een balans tussen werk en privé, denk mee in wat belangrijk is in je leven. Dit is de holistische methode van opleiden volgens Esther, de beschouwing van het geheel!

Waar komt deze aanpak vandaan? “Al op de Film Academie en de faculteit der Geesteswetenschappen verdiepte ik mij in filosofie”, vertelt Esther, “er is méér in de wereld, dan alleen de farmacie.” In 2024 organiseert Esther met een aantal andere apothekers, en inspirerende professionals uit andere sectoren, een serie Life Balance Summits voor (jon-

Groei potentieel is belangrijk

ge) zorgprofessionals. En dan gaat het om ontdekken van je eigen veerkracht, zelfontplooiing en creativiteit. Het geeft frisse en nieuwe energie, met een vleugje glamour. We zijn tegenwoordig vaak gehaast, voor het echte denken is tijd nodig!

Opleiden is volop in ontwikkeling

“Ik ben ervan overtuigd dat je een klik met een individu op verschillende niveaus kan vinden, maar vooral ook het groeipotentieel van de opleiding is belangrijk. Gaat hij of zij worden wat van hem of haar wordt verwacht, of zelfs meer? Dat is juist de uitdaging!” Opleiden vraagt veel tijd, zeker met 4 opleidingsplaatsen. Esther geeft haar opleidingen ook mee om eigen regie te nemen. Vroeger was de

opleider bepalender, tegenwoordig is de AIOS meer individualisatie en zelfontplooiing gegund en de AIOS hebben veel meer rechten gekregen, volgens Esther. Opleiders worden zelf ook regelmatig beoordeeld, door opleidingscommissies in het ziekenhuis, door het beoordelen van elkaar en door systemen als SPEED en DIRECT, door de Visitatie Commissie NVZA.

Met alle uitdagingen waar de specialisten van de toekomst mee te maken zullen krijgen in het veranderende zorglandschap is het belangrijk om onderwerpen als innovatie en visie al tijdens de opleiding veel aandacht te geven. In ons opleidingsteam kiezen wij er bewust voor om deze onderwerpen onder verantwoordelijkheid van onze AIOS in de stafvergaderingen interactief te laten terugkomen. Daarmee bouwen ze actief aan de brug naar de toekomst.

Esther privé

Esther vindt het heerlijk om niet precies te weten waar ze over 5 jaar is. Ze heeft drie kinderen, een man en een hond. Ze loopt hard, doet aan yoga, is lid van een kookclub, en natuurlijk nog steeds film-liefhebber vooral in kleine theaters met Europese films, en doet veel aan reizen en cultuur. Opvallend voor iemand die nooit zonder woorden zit heeft ze recent een stilte retraite gedaan in Italië: “echt mezelf herontdekt”, lacht ze.

Francine de Stoppelaar: Een Nederlandse ziekenhuisapotheker in London

Een Nederlandse ziekenhuisapotheker, die ik in Los Angeles ontmoet tijdens het ASHP-congres, die werkt in London, en die je interviewt in Woudenberg, waar haar moeder woont. Snapt u het nog? Het wordt nog gekker, want we zijn naar dezelfde middelbare school geweest in Amersfoort, maar wel met een tussenpauze van 10 jaar. Dat dan weer wel. We hadden dus veel te bespreken en het was reuze gezellig daar in de Theeschenkerij in Woudenberg. Met zoveel energie bij het kopje thee, was het even een dingetje om structuur in het verhaal te krijgen. Het scheelde niet veel of de afspraak was niet doorgegaan. Door een Franse staking bij de kanaaltunnel, moesten de Engelbertinks – de Stoppelaars omrijden via de ferry. Daar heeft het gezin 12 uur gewacht tot hedenochtend om over te kunnen varen. Maar na dit gesprek snap ik dat ze heel plichtsgetrouw wilde dat het gesprek doorging.

De jonge Francine

Francine, geboren in een Utrechts ziekenhuis, maar getogen in Woudenberg, blijkt op dezelfde middelbare school te hebben gezeten als uw redacteur. In haar jeugd heeft Francine veel geturnd, op hoog niveau getennist en dwarsfluit en piccolo gespeeld. Met een vader als decaan Tandheelkunde en een moeder werkend op een microbiologisch laboratorium koos Francine voor een β -pakket. Ze twijfelde lang tussen medicijnen en farmacie. Ze werd ingeloot voor medicijnen in Groningen, maar was zó gehecht aan Utrecht, dat ze koos voor farmacie in Utrecht. “Eigenlijk heeft de locatie mijn studierichting bepaald.” Voor Francine was farmacie de meest intelligente, dus meest uitdagende, studie. Ze heeft nooit spijt van gehad van haar studiekeuze. Totdat... Francine naar Engeland vertrok. Daar zag ze dat er maar twee beroepen belangrijk zijn: dokters en advocaten.

Alleen dokters en advocaten zijn belangrijk in Engeland

De opleiding

Er waren destijds veel sollicitanten voor de opleiding. Toch werd Francine 3 maanden voor het eind van de studie al aangenomen in Maastricht. “Ik kon de laatste stage gewoon in Maastricht doen”, lacht Francine. Nog vóór het einde van de opleiding tot ziekenhuisapotheker, kreeg haar echtgenoot een baan in London. “Dat was toen heel gewoon, als je bij een grote bank werkt”. Natuurlijk wilde Francine mee naar London. “Ik heb altijd opwindning nodig, vaak heb ik ook weinig geduld, dat heeft me wel eens tegengewerkt”, vertelt Francine. Het stel zou voor twee jaar naar London gaan, maar is er nu al 25 jaar!

Ziekenhuisfarmacie in Engeland

Ziekenhuisfarmacie is in London totaal anders dan in Nederland. “Als ziekenhuisapotheker doe je daar wat assistentenwerk, maar ook klinisch werk op de afdelingen.” Francine heeft altijd het productie- en laboratoriumwerk gemist. Na een kort begin in het St. Mary’s, werkte Francine in het Great Ormond Street ziekenhuis, een kinderziekenhuis. “Erg leuk om te doen”, reageert Francine enthousiast. Ze werkte aan het kinderformularium en het antibioticaformularium, en deed veel indrukken op met hart-longziekten. “Maar toen ik zelf kinderen kreeg vond ik het moeilijker om op de kinder-IC te werken.”

Verschillen in ziekenhuizen in het VK

Er is in het VK veel verschil tussen private en publieke (NHS) ziekenhuizen. “De NHS-ziekenhuizen halen een beetje de neus op voor private ziekenhuizen, maar dat is onterecht”, meent Francine. Tot 15 jaar terug dacht Francine altijd terug te willen naar Nederland. Daarom wilde Francine zoveel mogelijk ervaring opdoen in zoveel mogelijk ziekenhuizen. Er zijn wel 200 ziekenhuizen in Greater London: Zo’n 30 grote en 40 middelgrote en een hele hoop kleinere klinieken.

Settelen in London: een gezin

Ze ging werken in het private ziekenhuis Cromwell, net om de hoek van haar woning. Totdat ze geheadhunt werd als hoofd Ziekenhuisapothek in het Wellington ziekenhuis. “Zo rolde ik het management in,

ook leuk.” In die 4 jaar heeft Francine veel verbeteringen aangebracht in het farmaceutische proces. “Langzaam werd duidelijk dat we in het VK zouden blijven.” De Engelbertinks – de Stoppelaars besloten een kind uit Oost-Siberië te adopteren. “Een heel apart en lang verhaal: we hebben een half jaar moeten vechten tegen het Russische systeem om onze zoon naar London te krijgen”, vertelt Francine fel.

Moeder en ZZP-er

“Een echt andere periode”, vertelt Francine, “opeens was ik moeder!” Na 6 maanden adoptieverlof, terug aan het werk na haar, besloot ze haar baan op te zeggen en om een jaar thuis te blijven met haar jonge zoon. Maar om na een jaar terug te komen viel nog niet mee. Francine wilde flexibele werktijden en besloot om als ZZP-er interim haar diensten aan te bieden. Nu worden ziekenhuizen constant onderworpen aan een “rating” na een inspectie. “Vooral kleinere ziekenhuizen zijn daarom soms in paniek.” Als interim Quality and Operational Advisor heeft Francine dan ook altijd werk. Ook als Francine’s dochter Poppy geboren wordt.

New York of toch nog London?

Maar dan wordt Robin, Francine’s echtgenoot, Amerikaan van geboorte, in 2014 gevraagd om in New York voor een Russische bank te werken. Het gezin stond al met één been in het vliegtuig, toen het onverwachte gebeurde: Poetin doet een inval in de Krim en alle internationale transfers werden omgegooid. Maar Robin’s baan in London wordt dan al door iemand anders ingevuld. Robin wordt huisvader en Francine gaat weer fulltime werken als ziekenhuisapotheker. Dat was tenminste het plan, maar zo werkt dat soms niet helemaal.

Een nieuw, volledig digitaal ziekenhuis

Francine gaat door als Subject Matter Expert in de Cleveland Clinic, een nieuw, volledig digitaal ziekenhuis in London. In 2018 wordt Francine daar hoofd van de apotheek. Ze werkte met Pyxis-kasten gekoppeld aan een centrale medicijnrobot. Ze ontwikkelde de barcode-gestuurde toediening. Het wordt de tijd van haar leven. Alles komt voorbij: Brexit, COVID, Global Supply Chain-crisis. “Het is allemaal super uitdagend en creatief.” De apotheek is zelfs 24/7 open met 6 personen in de nacht werkzaam. “24/7 open is uniek in het Verenigd Koninkrijk”, vertelt Francine met trots. Ons motto is dat farmaceutische patientenzorg altijd optimaal moet zijn, of t nou dag of nacht is. Maar het is ook wel een zorg op zich!

Je bent je eigen vijand.

Francine’s ambitie is groot. “Constant ben je bezig met verbeteringen en tegelijk is er geen loyalty meer. Assistenten en apothekers gaan naar ander werk, als het aan de overkant iets beter is.” De human factor blijft voor Francine een uitdaging. Er zijn nu ook twee poliklinische apotheken open, en in maart

No loyalty

2024 is het ziekenhuis twee jaar open. “We did it!”, besluit Francine levendig. Toch vertelt Francine dat ze wat moegestreden is. “Door mijn ambitie om iets moois neer te zetten, ben ik ook mijn eigen vijand! The journey is fabulous”, vertelt Francine, “maar het heeft wel zijn tol geëist.” Nu heeft Francine een enthousiast jong team, maar het model ‘kraakt’ nog wel een beetje omdat t zo nieuw is, lacht ze.

Over 5 jaar

In 2023 heeft Francine in Harvard de course Digital Transformation in Health Care Leadership gevolgd. Nu is Francine parttime honorary Associate Professor bij Leicester University en Associate consultant bij Deloitte. Dit wetende verbaast het me niet dat Francine de ambitie heeft om in een ziekenhuisbestuur aan de slag te gaan.

Francine privé

Francine speelt dwarsfluit in het North Downs Symphony Orchestra en treedt ook op tijdens huwelijken en uitvaarten. Verder speelt ze graag piano. Het gezin skiet en tennist graag. Rust en ontspanning krijgt Francine van wandelen in de English countryside, boeken en yoga. Samen met Robin speelt ze graag padel, “Robin’s obsessie”.

Webcasts op FarmaActueel

Ga naar www.FarmaActueel.nl/Webcasts en volg presentaties van symposia en congressen in 2023.

- Webcasts EAHP 2023 Lissabon
(Europese ziekenhuisapothekers)
- Webcast De inkomsten van de Duitse openbare apotheker
- Webcast Vinden, binden, boeien in de apotheek
(Hoe motiveer ik mijn medewerkers?)
- Webcast Farmacie in Europa: Gluren bij de Buren
(Wat zijn verschillen in openbare farmacie in Europa?)
- Webcasts ESCP Congres Aberdeen
(Klinische farmacie in Europa)
- Webcasts Symposium van het Noorden
(Thema's in Nederlandse openbare farmacie)
- Webcasts Highlights Ziekenhuizen 2023
(Symposium apothekersassistenten)

Activiteiten 2024

- 20-22 maart EAHP (Hospital Pharmacy Bordeaux) <https://www.eahp.eu/congresses>
- 26-28 maart Pharmatech GMP Driedaagse www.gmp-driedaagse.nl/
- 25-26 april ESCP (Clinical Pharmacy, Bratislava) <https://escpweb.org/escp-events/escp-spring-workshop-2024-pharmacotherapy-challenges-in-the-developing-years-from-conception-to-adolescence/>
- 2-4 oktober ECOP (Oncology Pharmacy, Lissabon) <https://ecop.events/>
- 7-12 december ASHP (Amerikaanse ziekenhuisapothekers, New Orleans) <https://www.ashp.org/meetings-and-conferences/midyear-clinical-meeting-and-exhibition>

EAHP FunRun

Explore Bordeaux Running
Bring your running shoes!
Friday March 22th 7.00-8:00 (Sunrise 7:01)
7:00 Start at Entrance Congress Centre
€ 15,- Pay cash at 6:50 on Friday March 22th
To support Children with Cancer
5 km run around the Lake of Bordeaux

Save the Date: KiKa-benefiet 18 mei 2024, Boerderij Mereveld Utrecht

Op 18 mei (Pinkster-zaterdag) organiseren wij een groots Benefietfeest ten behoeve van KiKa (Kinderen Kankervrij). Een diner dansant met een veiling van mooie kavels ten behoeve van KiKa.

Het **programma** in Boerderij Mereveld te Utrecht is als volgt:

- 17.45 uur Ontvangst gasten, buitenborrel
- 19.00 uur Aanvang diner
- 19.15 uur Welkom en presentatie KiKa
- 19.30 uur Cabaret
- 20:00 uur Liveband Blend-It
- 21:00 uur Veiling
- 22.00 uur Dansen met liveband Blend-It
- 00:30 uur Einde gala

Veiling. Wat denkt u van:

- Eilandhoppen 2 personen langs de Cycladen
 - Een racefiets voor binnen van Basic-Fit
 - 2x Premium jaarabonnementen Sportcity
 - 2x 10-badenkaart Sauna SpaScreen Utrecht
 - 2x Diner van Ster-restaurant Karel V Utrecht
 - 2x Greenfee Golfbaan de Pan Utrecht
 - 4x Greenfee Golfbaan Bernardus (KLM Open)
- En nog vele andere mooie kavels.

De **organisatie** is in handen van de Stichting Genees Kinderen met Kanker (in oprichting), een stichting ten behoeve van KiKa (Kinderen Kankervrij) en het Prinses Maxima Centrum Utrecht. De inschrijving/betaling gaat in Maart 2024 open, maar u kunt nu vast uw **belangstelling/reservering** kenbaar maken. Vol is Vol. Deelname is € 200,- per persoon en € 1.500,- per tafel van 8 personen. De ANBI-status is in aanvraag, zodat alle bedragen zijn aftrekbaar als gift. Geef uw belangstelling/reservering op aan KiKaGala@kpnmail.nl

Dr. Berry van Schaik MBA
Oud-ziekenhuisapotheker
KiKa-ambassadeur

Hans-Peter Bootsma (Gelderse Vallei): Altijd morgen vrij!

Een bijzondere collega: HP, ofwel Hans Peter. Ik noemde gisteren mijn HP-laptop al Hans-Peter. Hans-Peter viel mij op tijdens de diverse bijeenkomsten, zoals de recente Tweedaagse, om zijn out-of-the-box opmerkingen. Een man met principes. Zo houdt Hans-Peter tijdens het interview stellig zijn witte jas aan. “Je identificeert je dan als zorgverlener! Als je geen witte jas aan hebt, ben je van een ander kamp”, stelt HP. Een kleurloze witte jas behoeft natuurlijk een kleurrijke achtergrond voor de foto. Hans-Peter heeft het goed voor elkaar: “Altijd morgen vrij!” Als je alleen op maandag, woensdag en vrijdag werkt, kun je inderdaad zeggen dat je altijd morgen vrij bent!

Familietraditie boven gemak

Van Hot naar Her

Hans-Peter is geboren in Hoogeveen, want zijn grootvader is gynaecoloog in dat ziekenhuis. Een familieklusje dus! Terug naar woonplaats Groningen, waar HP al naar twee jaar verhuist naar Harmelen, waar hij zich de treinramp nog kan herinneren. Zijn vader is cardioloog in het Militair Hospitaal. Niet veel later koopt het gezin een huis in Bunnik. Op de middelbare school in Utrecht leest Hans-Peter een artikel in Scientific American, over de chemische basis van het leven. Hij wil daarom biochemicus worden! Maar kun je daar wel je brood mee verdienen? Hij besluit een beroep te studeren, het wordt farmacie. Nee, niet in Utrecht! Zowel Hans-Peter

als zijn ouders vinden het een goed idee om op kamers te gaan. Het is tijd! En omdat het familietraditie is, studeert Hans-Peter in Groningen. “De eerste drie jaar waren erg leuk, veel wis-natuur- en scheikunde!”, vertelt Hans Peter. Het bijvak Drug Targeting betrof het binden van oncolytics aan albumine om zo gericht levermetastasen te bestrijden. “Het is gepubliceerd in Hepatology”, vertelt Hans-Peter trots.

Uit militaire dienst blijven

Om uit militaire dienst te blijven, wilde Hans-Peter graag het onderzoek omzetten in een promotiebaan. Helaas trapte de militaire dienst dáár niet in. De enige andere mogelijkheid die Hans-Peter had, is trouwen. “Nou, dat hebben we dan maar even heel snel gedaan”, lacht Hans-Peter. Maar intussen was Hans-Peter wel zijn promotieplaats kwijt! Toch had Hans-Peter geluk: hij kon in opleiding in het Scheper ziekenhuis in Emmen. Eigenlijk had het ziekenhuis niet voldoende geld voor een full-time opleiding, zodat Hans-Peter nog

Dan maar snel trouwen

één dag in de week verbonden was aan de RUG, als student-assistent Receptuur en Voorraadbereiding. Zijn opleiding werd navenant langer dan 3 jaar. “Er waren maar twee opleidingen in het ziekenhuis: ziekenhuisfarmacie en psychiatrie, en beide opleidingen mochten deel uitmaken van de Medische Staf. Erg waardevol”, lacht Hans-Peter, “want daar leerde ik hoe je dingen voor elkaar kon krijgen.” Omdat er in die tijd weinig vacatures voor ziekenhuisapotheker waren, bleef Hans-Peter nog een half jaar “plakken” in Emmen.

Geldrop it is!

Maar dan komt er een vacature voor Hans-Peter, helemaal in Geldrop. De vrouw bleef nog even in Emmen wonen, doordeweeks verbleef Hans-Peter in een klooster in Geldrop, vlakbij het ziekenhuis. “Het was fantastisch”, glundert Hans-Peter, “We hadden een krant, een volle koelkast en een 20 meter

buitenzwembad.” Toch werd er een huis in Geldrop, later in Mierlo, gekocht, want Hans-Peter heeft zo’n 20 jaar in Geldrop gewerkt. “Maar dan komt er een moment, dat je je afvraagt, of je hier blijft tot je pensioen, of je nog een overstap maakt.” Alles, behalve opleiden, had Hans-Peter al gedaan. Hans-Peter werd opleider in de Gelderse Vallei (ZGV) in Ede, maar bleef in Mierlo wonen.

Vooruitkijken naar het betere leven

In 2012, na 12 jaar ZGV, begon Hans-Peter met verbreding van zijn toekomst. Hij begon aan de opleiding Natuurgids, hij werd plaatsvervangend havenmeester in Hindeloopen. En omdat zeilen zijn grote hobby is, verhuisde het gezin in 2022 naar Hindeloopen in Friesland. En sinds kort is Hans-Peter altijd “morgen vrij”.

Ziekenhuisfarmacie in de toekomst

Hans-Peter neemt geen blad voor de mond, als hij nadenkt over de toekomst van het vak. Hoe-

werk te verrichten met minder mensen,” Meer aandacht moet ook naar preventieve geneeskunde, oppert Hans-Peter. Hij ergert zich aan de niet-gereguleerde markt van ICT-systemen. “Ik word nu gedwongen over te gaan naar een ander cytostaticasysteem.” Tenslotte pleit Hans-Peter voor een leergang farmacie voor ziekenhuisbestuurders. “Zij weten niets van farmacie.”

wel Hans-Peter juist voor de opleiding naar Ede is verhuisd heeft Ede die opleidingsbevoegdheid nooit meer gekregen. Toch voelt Hans-Peter zich als “klant” van de opleidingsziekenhuizen. Immers, de door bevoegde ziekenhuizen opgeleide ziekenhuisapothekers gaan straks ook werken in niet-opleidingsziekenhuizen. “Laat daarom ook de niet-opleidingsziekenhuizen meepraten over de opleiding”, stelt Hans-Peter. Er liggen nog volop uitdagingen in de ziekenhuizen “Wat is er in de laatste 30 jaar veranderd en hoe ziet de toekomst er uit?”, vraagt Hans-Peter zich af. “We moeten proberen meer

HP over 5 jaar

Wellicht is HP met pensioen, maar “ik kan me nog net herregistreren als ik 67 ben”, lacht Hans-Peter. Hans-Peter is al even bezig om zijn horizon te verbreden, zoals hierboven reeds beschreven.

Hobby's van HP

In zijn beste dagen was Hans-Peter een succesvol wedstrijdzeiler, nu is hij verwoed toerzeiler met een Friendship 26, voor zowel binnen- als buitenwater. Verder is Hans-Peter graag in de natuur met de hond.

Carine Schuurmans (Vlietland): Duurzame ziekenhuisfarmacie

Ze heeft in Rijnstate Arnhem de opleiding genoten, toen ik er nog werkte. Onze paden kruisen elkaar weer, nu we allebei enthousiaste “Duurzamers” zijn. Ik rij naar het Franciscus Gasthuis in Rotterdam, me niet realiserend dat Carine op “de andere” locatie werkt, dus dóór naar locatie Vlietland.

Bijna in Spanje gebleven

Carine is weliswaar geboren in Den Haag, maar de eerste jaren van haar leven zwierf het gezin Schuurmans door landen als Zweden, Ierland, Frankrijk en Spanje. Haar vader werkte namelijk bij baggerbedrijven als Boskalis als weg- en waterbouwkundige. Terug in Nederland op 10-jarige leeftijd evalueerden haar ouders wat de kinderen van het Nederlandse leven vonden. Carine wilde alleen maar terug naar Spanje. “Met Nederland had ik niet zoveel”, lacht ze, “ik wilde nog wel een molen van binnen zien en dan terug naar Spanje.” En toch bleef het gezin in Dordrecht. Ze hield van wiskunde, biologie en natuurkunde en haar moeder suggereerde dat “ze maar eens in een apotheek moest kijken.” Ze liep een dag

je mee in de ziekenhuisapotheek in Leiderdorp en besloot Farmacie te studeren, een soort “verlegheidskeuze” want er is zoveel leuk. Eenmaal begonnen in Utrecht, vond Carine het best leuk. Al vóór de stages besloot Carine voor de ziekenhuisfarmacie te gaan: “veel meer verdieping”. Haar farmacologisch onderzoek deed Carine in Engeland. Tot haar verbazing werd ze geselecteerd door haar docent farmacologie om die onderzoeksplaats bij Glaxo UK in te nemen.

De carrière begint

Direct na de studie farmacie werkte Carine een half jaar bij Glaxo als Clinical Research Scientist, alvorens ze in opleiding tot ziekenhuisapotheker kon in Arnhem en Bennekom. “Het was de overgang naar de nieuwbouw, met vele nieuwe ontwikkelingen: de Horizontale Carrousel (HOCA) en de Werkgroep Geneesmiddelen Arnhem (WEGA).” Een interessante tijd dus. Na de 4-jarige opleiding werkte Carine 3 jaar lang in de VU Amsterdam, met name voor de cytostatica en de trialmedicatie. Nu werkt Carine alweer 23 jaar in het (Franciscus Gasthuis en) Vlietland. “Heb zo ongeveer alle facetten van de ziekenhuisfarmacie gedaan: eerst lab, kwaliteit, verpleeghuizen, toen meer richting klinische dienstverlening en nu met name de medicatieveiligheid en duurzaamheid. Het mooie van de ziekenhuisfarmacie is dat je als een spin in het web ook uitstapjes kunt maken. Zo ben ik onder andere (vice-) voorzitter geweest van het stafbestuur, programmamanager voor de implementatie van HiX over de net gefuseerde organisatie en heb ik met een groep de kar getrokken voor het ontwerp van een klantcontact center.”

Vissen tot 2x zo groot als normaal

Duurzaamheid

Waarom heeft Carine het thema Duurzaamheid zo omarmd? “Ik ben een fervent sportduiker en zag dat er onder water allerlei rotzooi ligt. En daar weet je zeker dat er niemand anders is die het opruimt.” Onder meer een bumper en een autoband bracht

Carine naar boven, maar vaak ook kleiner spul, zoals plastic. “Zo dook ik eens ongeveer 10 km van een Fish Farm, en zag de vissen 1,5 tot 2x zo groot zwemmen als normaal. Dat komt door alle voedsel en antibiotica in het water, afkomstig van die Fish Farm”, vertelt Carine. “Toen werd ik me bewust van de gevolgen van ons handelen op het milieu.”

De Afval Show

Mede door mijn bestuurlijke ervaring in het Stafbestuur en deze bewustwording werd Carine eind 2022 gevraagd om de Commissie Duurzame Farmacie NVZA op te zetten. Met 15 enthousiaste collega's in deze commissie is Carine bezig Duurzaamheid in de ziekenhuisfarmacie vorm te geven. De doelstelling was de Green Deal, die recent getekend is en zeker zo belangrijk het voor iedereen toegankelijk maken van kennis en informatie over duurzaamheid. De Grote Afval Show tijdens de afgelopen Tweedaagse NVZA, november 2023, is hier een voorbeeld van.

Infuuslijn als ziekenhuisafval?

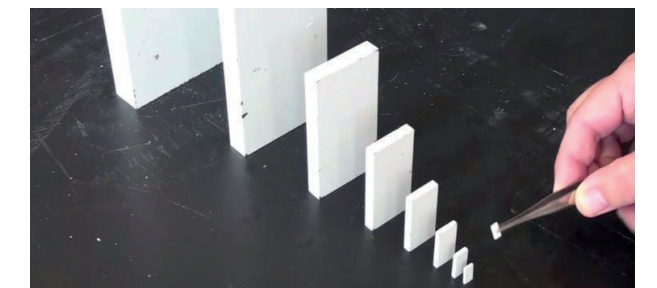
Carine noemt een illustrerend voorbeeld. Specifiek ziekenhuisafval wordt bij hogere temperatuur verbrand. Is dat altijd nodig? “Een lege infuuslijn waar misschien nog een bloedrestant aan het uiteinde zit: Is dat riskanter dan een gebruikte tampon?”, vraagt Carine retorisch. Die infuuslijn kan wat haar betreft dus gewoon bij het (plastic) afval! Binnenkort komt de commissie Duurzame Farmacie met een stroomschema wat en hoe weg te gooien.

Er bestaan vier werkgroepen binnen de commissie, legt Carine uit: Inkoop, Verspilling, Afval en Kennis. De Commissie overlegt regelmatig in aanwezigheid van Jennifer Korporaal van het NVZA-bestuur. “Ik

kan van Duurzaamheid wel een hele baan maken”, lacht Carine. “Waar je bij Medicatieveiligheid soms moet duwen en trekken, wil iedereen wel energie steken in Duurzaamheid.”

Dat juist ziekenhuisapothekers deze kar trekken, vindt Carine een goede zaak. “Destijds zat de Inspectie erg bovenop Kwaliteit, dat hebben ziekenhuisapothekers toen erg goed opgeplakt!” Ziekenhuisapothekers hadden een voorbeeldrol! “Dit kunnen we als beroepsgroep ook met duurzaamheid”, vertelt Carine enthousiast. Een tweede voorbeeld komt voorbij: “Als we de handschoenen bij toedienen alleen gebruiken bij gevaarlijke middelen, scheelt het ons zeker €1.500,- per maand. We hebben niet alleen duurzaamheidsmotieven, maar ook economische motieven!”

We spraken verder over een mogelijkheid dat je je ook thuis met duurzaamheid bezig kunt houden: het hoeft niet allemaal met grote stappen, maar gewoon zuinig en zorgvuldig zijn met oog voor de gevolgen scheelt al heel veel.

Carine over 5 jaar

“Dan hoop ik 5 jaar verder te zijn in Duurzaamheid”, lacht Carine. “Ik heb die 5 jaar dan ook wel nodig, hoewel ik denk dat we tegen een kantelpunt aanzitten.” Carine's vooruitzicht is die van de dominoblokjes: een dominosteentje van 75 gram kan aan het eind 50 kg omduwen! Carine's grote drijfveer is veranderprocessen.

Carine Privé

Haar grote hobby, sportduiken, is al genoemd. En dan liefst in Thailand en Bali, maar in Nederland is het ook prachtig! Dan fotografeert ze het leven onder water. “En dan moet je heel stil liggen onder water om de mooiste foto's te maken!” Verder heeft Carine twee kinderen van 25 en 27 jaar, die al het huis uit zijn. Never a dull moment!

Lieke Mitrov-Winkelmolen (Maasstad): Columnist-Ziekenhuisapotheker

Lieke Mitrov-Winkelmolen, wie kent haar niet? Als u regelmatig het Pharmaceutisch Weekblad open slaat, komt u haar column tegen. Regelmatig schrijft ze over wat ze meemaakt als ziekenhuisapotheker. Reden genoeg om haar eens op te zoeken, niet in haar ziekenhuis in Rotterdam, maar gewoon vlakbij haar woning in Utrecht.

Farmacie zonder lichaamsvloeistoffen

Geboren en getogen in Weert, waar ze een liefde ontwikkelde voor biologie en scheikunde. Haar aversie tegen lichaamsvloeistoffen verhinderde enige voorkeur voor Geneeskunde, maar mede omdat een vriendin ook Farmacie ging studeren, ging Lieke vol voor Farmacie in Utrecht. Een Limburgse gaat dan bij een hospita in Utrecht wonen, nou ja, in het toen nog vrijwel onbebouwde Leidsche Rijn. Ver weg van de binnenstad van Utrecht, bleef ze noodgedwongen wel eens slapen bij een vriendin, na een avondje uit. “De studie Farmacie vond ik altijd wel leuk”, vertelt Lieke. Ze wilde graag naar het buitenland, dus deed ze haar onderzoek in het Engelstalige deel van Canada (Toronto). Helaas slaag-

de ze er niet in om aan te tonen dat resveratrol beschermend werkt tegen Parkinson.

Al vóór het examen in een apotheek werken

Ze koos voor de ziekenhuisfarmacie, omdat dat volgens haar veel meer verdieping geeft en ze was altijd al leergierig. Lieke heeft al sinds haar bachelor bij een openbare apotheek gewerkt en later in de weekenden in het Sophia Kinderziekenhuis in Rotterdam. Ze genoot nog even van de stage bij de zorgverzekeraar in Aruba. Daar moest ze het formularium updaten en bezocht daarom veelvuldig de openbare apotheken in Aruba.

De eerste echte baan en de opleiding

Al vóór haar examen werd Lieke uitgenodigd als projectapotheker in het Bronovo in Den Haag. Al na een jaar kon de opleiding tot ziekenhuisapotheker beginnen in de Apotheek Haagse Ziekenhuizen, samen met het huidige Haaglanden MC. “Dáár heb ik door omstandigheden 5 opleiders gehad in mijn vierjarige opleiding”, lacht Lieke.

Het US Geriatrics Certificate

Lieke is een trotse Board Certified Geriatrics Pharmacist. Met een aantal collega's uit het OLVG heeft zij in 2018 die opleiding gedaan in Los Angeles. De groep gaf elkaar les en bevorderde zo het groepsleerproces. De opleiding met een studielast van een half jaar kon op deze wijze in een paar maanden worden afgerond. Ook bij herregistratie blijft de groep elkaar lesgeven. De groep Board Certified Geriatrics Pharmacists bestaat in Nederland uit 7 ziekenhuisapothekers en 2 openbare apothekers. Niet voor niets heeft Lieke de geriatrie, eerst in het Ikazia Ziekenhuis Rotterdam, en nu in Maasstad Ziekenhuis Rotterdam, onder haar hoede.

De column

In die tijd had Prof. Dr. Loraine Lie-A-Huen een column in het Pharmaceutisch Weekblad over ziekenhuisfarmacie. Toen Loraine met pensioen ging en

stopte met haar column, nam Lieke deze activiteit over. “Natuurlijk kreeg in eerst een handleiding hoe een column te schrijven, en moest ik een proefcolumn schrijven”, verklaart Lieke, “maar nu schrijf ik elke 6 weken een column over iets waar ik mij druk over maak.” Soms krijgt Lieke ook feedback (herkenbaar, leuk). “Vaak gaat het over een leuke, of juist een moeilijke patiënt, vaak ook met een kritische noot.” Lieke lacht: “ik moet er wel emotie bij voelen, want dan gaat het schrijven het makkelijkst.”

Elke 6 weken dezelfde cyclus

Lieke vervolgt: “het gaat telkens om spuien, rijpen, landen en de finishing touch.” Ze laat het nooit vooraf lezen, behalve soms aan haar echtgenoot, Lieke schrijft het dan ook op persoonlijke titel. Wel worstelt ze altijd met het maximaal aantal woorden: “Altijd moet ik schrappen!” Het past in het motto van Lieke: “Laat zien wie je bent en wat

je doet!” Er is copij genoeg: Lieke maakt deel uit van een grote vakgroep en veel invalshoeken uit de deelnemende ziekenhuizen

Hobby's

Lieke heeft al een flinke kluit aan 3 kleine kinderen. Met veel enthousiasme vertelt Lieke over haar volkstuin, met name met planten, waar ze veel tijd in wil steken. Verder geniet ze van het Improvisatie Theater, waar ze alle creativiteit in kwijt kan. “En deze lente begin ik met tennis”, durft Lieke nog net te zeggen.

Over 5 jaar...

“hoop ik als ziekenhuisapotheker nog veel meer contact met patiënten te hebben”, maar dat stuit soms nog wat op weerstand bij de artsen. En... “hoop ik nog steeds met dezelfde man getrouwd te zijn!”, lacht Lieke.

**Van infiximab IV
naar
Remsima® 120mg SC:
Infiximab herontdekt**

©Celltrion Healthcare Netherlands B.V., 2023 | Pietersbergweg 199 | 1105 BM Amsterdam | Nederland | NL-REMSC-23-00014

Naam van het geneesmiddel: Remsima 120 mg oplossing voor injectie in een voorgevulde spuit; Remsima 120 mg oplossing voor injectie in een voorgevulde pen. Samenstelling: Elke voorgevulde spuit of pen met een enkelvoudige dosis van 1 ml bevat 120 mg infiximab. Therapeutische indicaties: Behandeling van volwassenen met Reumatoïde artritis, ziekte van Crohn, Colitis ulcerosa (UC), Spondylitis ankylosans, Arthritis psoriatica of Psoriasis onder voorwaarden zoals beschreven in de volledige SmPC. Contra-indicaties: Overgevoeligheid voor de werkzame stof, voor andere muizenproteïnen, of voor een van de in SmPC vermelde hulpstoffen. Patiënten met tuberculose of andere ernstige infecties, zoals sepsis, abscessen en opportunistische infecties. Patiënten met matig of ernstig hartfalen (NYHA-klasse III/IV). Belangrijkste waarschuwingen en voorzorgen bij gebruik: Voor het terugvinden van de herkomst van biologicals, moeten naam en batchnummer van het toegevoerde product goed geregistreerd worden. - Infiximab werd geassocieerd met systemische injectiereacties, anafylactische shock, plaatselijke reactie op de injectieplaats en vertraagde overgevoeligheidsreacties. De meeste van deze reacties kunnen plaatsvinden direct of binnen 24 uur na subcutane injectie. - Patiënten die TNF-blokkers gebruiken, zijn gevoeliger voor ernstige infecties. Controleer patiënten vóór, tijdens en na de behandeling nauwlettend op infecties, inclusief actieve en inactieve ('latente') tuberculose en reactivering van HBV. - Invasieve schimmelinfectie moet worden vermoed als patiënten een ernstige systemische ziekte ontwikkelen. - Patiënten met de ziekte van Crohn met fistelvorming met acute, suppuratieve fistels mogen niet worden behandeld met Remsima voordat een bron van mogelijke infectie, specifiek abscessen, is uitgesloten. - Lever- en galaandoeningen werden waargenomen tijdens postmarketingervaring met infiximab, inclusief leverfalen met levertransplantatie of dood tot gevolg. Patiënten met symptomen of klachten van leverdisfunctie moeten geëvalueerd worden op tekenen van leverschade. - Gelijktijdig gebruik met anakinra, abatacept of andere biologische geneesmiddelen wordt niet aanbevolen. - Voorzichtigheid en toezicht zijn geboden bij het overstappen van het ene biologische geneesmiddel op het andere. - Het wordt aangeraden levende vaccins en andere therapeutische infectieuze agentia niet gelijktijdig met Remsima toe te dienen. Bij zuigelingen die in utero aan infiximab zijn blootgesteld wordt aanbevolen om na de geboorte ten minste 12 maanden te wachten vóór het toedienen van levende vaccins. - Relatieve TNF α -deficiëntie door anti-TNF-therapie kan leiden tot het begin van een auto-immuunproces. - Neurologische effecten: TNF-remmers incl. infiximab zijn geassocieerd met gevallen van nieuwe of verergerde klinische symptomen en/of radiografisch aangetoonde demyeliniserende aandoeningen van het centrale zenuwstelsel (CZS) - Een risico op de ontwikkeling van lymfomen of andere maligniteiten kan niet worden uitgesloten. Voorzichtigheid is geboden bij patiënten met een voorgeschiedenis van maligniteit, wanneer overwogen wordt de behandeling voort te zetten bij patiënten die een maligniteit ontwikkelen en bij patiënten met psoriasis en een medische voorgeschiedenis van extensieve immunosuppressieve therapie of langdurige PUVA-behandeling. Periodiek onderzoek vóór de behandeling en tijdens hun ziekteverloop is nodig. - Voorzichtigheid is geboden bij licht hartfalen (NYHA-klasse I/II). - Er zijn meldingen geweest van hematologische reacties bij patiënten die TNF-blokkers gebruiken. - Zie verder in de volledige SmPC. Zwangerschap en borstvoeding: Effectieve anticonceptie moet worden gebruikt om zwangerschap te voorkomen tot ten minste 6 maanden na de laatste behandeling met Remsima, infiximab wordt niet aanbevolen tijdens de zwangerschap. Het kan worden overwogen om infiximab te gebruiken wanneer borstvoeding wordt gegeven. Zie verder in de volledige SmPC. Belangrijkste bijwerkingen: zeer vaak ($\geq 1/10$): virale infecties, hoofdpijn, bovensteluchtweginfectie, sinusitis, abdominale pijn, misselijkheid, aan infusie gerelateerde reactie, pijn. Vaak ($\geq 1/100$): bacteriële infecties, neutropenie, leukopenie, anemie, lymfadenopathie, symptoom bij respiratoire allergie, depressie, slaperigheid, vertigo, duizeligheid, hypesthesie, paresthesie, conjunctivitis, tachycardie, palpities, hypotensie, hypertensie, ecchymose, opvliegers, flushing, lageluchtweginfectie, dyspneu, epistaxis, gastro-intestinale hemorragie, diarree, dyspepsie, gastro-oesofageale reflux, obstipatie, abnormale hepatische functie, verhoogde transaminasen, eerste symptomen of verergering van psoriasis incl. psoriasis, urticaria, uitslag, pruritus, hyperhidrose, droge huid, fungale dermatitis, eczeem, alopecia, artralgie, myalgie, rugpijn, urineweginfectie, pijn op de borst, vermoeidheid, koorts, reactie op de injectieplaats, koude rillingen, oedeem. Andere vaak, soms en zelden voorkomende bijwerkingen zijn vermeld in de volledige SmPC. Farmacotherapeutische groep: Immunosuppressiva, tumornecrosefactoralfa (TNF α)-antagonisten, ATC-code: L04AB02. Registratiehouder: Celltrion Healthcare Hungary Kft. 1062 Budapest, Váci út 1-3. WestEnd Office Building B torony Hongarije. Lokale vertegenwoordiger: Celltrion Healthcare Netherlands B.V., Pietersbergweg 199, 1105 BM Amsterdam, tel. 020 888 7300. Registratienummer: EU/1/13/853/006-014. Afleverstatus: UR. Vergoeding: Vergoed. Datum SmPC: 04/2023. NL-REMS-23-00002 - Juni 2023

Pharmacotherapy challenges in the developing years:
from conception to adolescence

Spring Workshop

Bratislava

25 -26 April 2024